

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼՆ

ՔԱՆՈՒՆԱԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 16րդ շրջանի (900 սեպտ.—901 յուլիս) բաժնորդագիրն է 20 ֆր. կանխիկ: Պարել է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2 ֆր. հաշուելով և 1901 յուլիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով:

Նամակ և ծրարպէտք է ղրկել հետևեալ հասցեով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

ԺԶ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 18

1901 ՅՈՒՆԻՈՒՍ 2
1900 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 20 (Հ.Յ.)

ՁՈՐԵՊԵՆԴՈՐ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով է կապաւորմանը կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները: Գործողութիւնը չէ վերադարձուել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կը ղրկուեն հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակայքը 1 սանդիկարժէ. 1 զխազիրը 2 սանդիկարժէ:

Les annonces, en français et en arménien sont reçues, aux bureaux de Rédaction: Rue Glandevès, 17.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

ԺԶ ՇՐՋԱՆԻՆ

(1900 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ—1901 ՅՈՒՆԻՈՒՍ)

Արմենիայի ամբողջ 16րդ շրջանի բաժնորդագիրն է 20 ֆրանգ որ կարելի է նաև մաս մաս ղրկել 10 կամ 5 ֆրանգով:

—Ամենք որ Արմենիայի Օթանդակ կը գրուին, իրենց համար ստացած մէկ օրինակ Արմենիայէն զատ՝ որի բաժնորդագիրը 20 ֆր. է, քանի՞ օրինակ Արմենիա որ ուզեն, կը ղրկուի իրենց հասցեով և իրենց ծրարի մէջ գրուած, ամէն մէկ օրինակի տարեկան բաժնորդագիրը 10 ֆրանգ և կամ որ նոյնն է, ամսական մէկ ֆրանգով միայն հաշուելով:

—Ամեն ազգի ու երկրի մէջ ընդունուած սովորութիւն մ'է որ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐԸ ԿԱՆԵՆ ԿԸ ՎՃԱՐՈՒԻՆ:

—Արմենիայի այն հին բաժնորդներ որոնք 15րդ շրջանին համար 20 ֆրանգ ամբողջովին վճարած էին, իրենց հին հաշիւ փակուելու համար իրաւունք պիտի ունենան ներկայ 16րդ շրջանի մինչև 11րդ թիւն ստանալու: Հետևապէս այս 16րդ շրջանի մինչև վերջն իրենց բաժնորդագիրն վճարած լինելու համար 17 1/2 ֆր. միայն կը պարտին ղրկել: Իսկ այն հին բաժնորդներ որոնք ներկայ 16րդ շրջանին համար ալ 20 ֆր. ղրկած են արդէն, կը խնդրենք որ հաճին իմացունել մեզ թէ ինչպէս կուզեն կարգադրել իրենց այդ 21/2 ֆր. պահանջը: Եթէ կը փափաքին, իրենց ընտրած գերքերէ 2 1/2 ֆր. արժէքով կը ղրկենք իրենց (եթէ իրենց ուզած գերքն աւելի արժէ, տարբերութիւնը մեզ ղրկուելով): Իսկ եթէ կուզեն, փոստով իրենց կը վերադարձունք այդ 2 1/2 ֆրանքը:

—Արմենիային իր 16րդ շրջան թեւաւ կոխելով հրատարակուած չլիտաձգելու համար, մեր բարեկամներէ շատերի խորհուրդին հետեւելով, վերսկսած ենք շարունակել հրատարակութիւնը, առայժմ չարաթը մէկ թերթ հանելով և խոստանալով շուտով սկսիլ նորէն, երբ հանգամանքները ներքին, շարաթն երկու թերթ տալու:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ

Կ. պօլիս եւ Հայաստան. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Հայեր ի Ռուսիա. — Պարսկ-Հնդկաստանի առնորդութիւնը. — Եգիպտոսի նորընտիր առաջնորդը. — Վեներտի Միսիրաբեաների աբրահայրը. — Թրքական ցուրիսի Բարիկը. — Արգոնեան եւ Քօջեան. — Նուիրաուտարիներ Արմենիային. — Թիւրքիայի լուրեր. — Չինական լուրեր. — Անգլիա-թուրքական պատերազմը. — Արտասահմանի լուրեր. — Բրիտանի թերթեր. — Մանուկութեան:

Կ. ՊՈԼԻՍ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Շաբ. 17րդ քուէն)

Առանձին թերթ մ'ունենալու համար ամեն միջոցներ սպառելէ յետոյ (1), սկսայ «Ազգային Խոհանոց» վեր:

(1) Մինչև իսկ բողոքականներին ազգապետին դիմում եղած էր այս նկատմամբ արգելքներ հանելու համար ինձ դէմ: Ասիային համակողմ բարեկամ մը, տպագրիչ ձանձիկ Արամեան, որ լաւ յարաբերութեան մէջ էր Բիւրակի արտոնատէր Պատուելի Սիմոն Իւթիւնեանի հետ, խօսած էր անոր որ Բիւրակի խմբագրութիւնն ինձ յանձնէ ինչ ինչ պայմաններով և նա ալ ուրախութեամբ ընդունած էր: Կրօնական ժողովը այդ իմացած լինելով, երբ ներսէս պատրիարք Խաչատուրի շնորհաւոր մէջ կը պատահէր բողոքականների ազգապետ Մատթէոսեան Յակոբ էֆէնտիին, կը խնդրէ անկէ արգելել Պատուելի Իւթիւնեանի կարգադրութիւնը և նա ալ չմերժեց Պատրիարքի խնդրիցը: Պատուելի Սիմոն, որովհետև խօսք տուած էր Արամեանի և ինձի, կը ներդի և կը քաջութի իր խօսք յետ առնելէ: Ատոր վրայ կանչուեցայ Ի. Դուռ բողոքականների ազգապետարանը: — Այն ժամանակ բողոքականների ազգապետարանը Բ. Դրան մէջ սենեակ մ'էր և իրեն ամսաթղթիկ մ'ալ կը վճարուէր թիւրք կառավարութենէ: Կը կարծեմ գիտեալ թէ հիմա այնպէս չէ. ազգապետարանը փոխադրուած է հիմա Պայպը-Հաուզ և ազգապետի ամսականն ալ բողոքական ժողովրդէն կը վճարուի: Թո՛ղ ընթերցողը չզարմանայ անոր պաշտօնական անունի, ազգապետ բառին վրայ: Թիւրք կառավարութիւնն ազգութիւնները (միլիիթ) բաժնած է իրենց դաւանած եկեղեցիների և ոչ թէ իրենց ցեղական ու լեզուական միութիւնների վրայ: Հիմնուելով, այնպէս որ Երմեյի միլիիթի, բոթրիսի միլիիթի կռակէն, հոն ազգապետ էֆէնտին յայտարարեց ինձ թէ Բիւրակի արտոնութիւնն ազգապետարանի միջոցով առնուած լինելով, աւելորդ համար պատասխանատու է ինք Բ. Դրան առջև և հետևապէս չկրնար թոյլատրել որ Դրան կողմէն բնախնդ եղած

նազրին տակ մի շարք յողումներ հրատարակել փանտեանի «Մանգու-մէր Էֆէնտը» օրաթերթին մէջ որ այն ժամանակ ամենէն աւելի ազատաւ կան ու տարածուած թերթն էր Կ. պօլիսի հայերին մէջ:

Այդ յողումներ 3 մասի բաժնուած էին որոնց ամփոփումը սա էր թէ Հայ ազգն իր գոյութիւն պահպանելու համար երեք գլխաւոր տարրեր ունի. ազգային լեզու, ազգային եկեղեցի և ազգային վարչութիւն. այս երեքն ալ այնպիսի վիճակի մը մէջ կը գտնուի՝ այժմ որ բարեկարգութեան կը կարօտին: Լեզուի մասին կը բացատրէինք թէ հայերէն չախարհաբար լեզուն որ կը խօսինք ու կը

Ասիա լրագրի խմբագրին յանձնուի այդ թերթը:

Տառեան Արթին պէյն ալ (այժմ փաշա) որի մօտիկ ազգականներէ մին պաշտօն կը վարէր այն ժամանակ Տպագրական տեսչութեան ժողովին մէջ, իր ազգեցութիւն բանեցուցած էր Ասիայի բողոքական խափանուելուն և անոր վերադարձը հրատարակման թոյլտուութիւն չլինելուն համար որովհետև Ասիա համարձակած էր քննադատել անոր, իբրև Ազգ. Երեսփ. ժողովի Ատենապետ, հակառակմանաբար և բռնապետական վարմունքով: Օտեան Գրիգոր էֆէնտիի և Ասլանեան Ստեփան փաշայի քաղաքականութեան հակառակ, որոնք նոյնպէս կառավարական բարձր պաշտօնեայներ լինելով մէկտեղ երբ Սրեպիոսեանական ժողովի առնապետութեան աթոռը կը բազմէին, գիտէին իրենց վարմունքով չհալ թէ՛ երեսփոխանների յարգանքը և թէ՛ ժողովրդի համակրութիւնը, Տառեան Արթին պէյն այնպիսի վարմունք մը ունեցաւ որ կրնէր թէ ինքզինք ոչ թէ Հայ ազգի Սրեպիոսեանական ժողովին մէջ առնապետելու, այլ Բ. Դրան մէջ իր ստորադասեալների գլուխն անցած հրամայելու դիրքի մը մէջ կը կարծէր: Իր օրով՝ Սրեպիոսեանական ժողովի նիստերին ժողովրդին ունկնդիր դառնուելու իրաւունքն այնչափ սեղմուեցաւ որ գրէթէ լուրովին ընկուեցաւ. մի անգամ ալ նախատական կերպով լռեցուց ժողովը: Գրական երեսփոխան Հ. Իֆէնտեանը որ երբ բողոքներով առաւ քաջեց ժողովէն, առնապետ Արթին պէյն ժողովին մէջ աւելորդ սպառնալիք ըրաւ ոստիկանութեան յանձնելու, և այլն: Կ. պօլիսի Հայ լրագրութիւնը, մեծ մասամբ, կը սողոր անոր առջև. բայց Ազգ. Երեսփոխանական ժողովը որ իր իրաւունքների բռնաբարութիւնը գզգայուն դարձած էր ալ, յաջորդ նստաշրջաններին մէջ իրեն առնապետ շնորհեց Տառեանը, մինչդեռ Օտեան և Ասլանեան յաջորդած են վերընտրուել:

Գրենք այժմ, ո՛չ քերականութեան դասագիրք մ'ունի դեռ պաշտօնապէս ճանչցուած որ դպրոցներին մէջ գործածուէր և որոշ ու ամէնքէն ընդունուած քերականական միօրինակ կա. նոններով գրուէր ու խօսուէր և ո՛չ ալ դեռ բառարան մը կայ աշխարհաբար լեզուի: Լեզուի մը ուսուցման ու տարածման համար անհրաժեշտ եղող այդ երկու գործիքներ դեռ չունինք այսօր. ուստի մեր ազգային ներկայ լեզուն բարեկարգելով պէտք է որոշ ու ամենքէն ընդունուած կա. նոնների ենթակցել և լրացունել յիշեալ երկու անհրաժեշտ պակասներ: Եկեղեցիի մասին մի քանի բարեկարգութիւններ առաջարկած էինք որոնք ստիպուեցանք կարճ կապել, «Մանգու-մէր» խմբագրապետ Տիար փանոսեանի զգուշական ազգաբարոյական համեմատ, որովհետև այն օրեր Զմիռնի Արեւելեան Մամուլը Պատրիարքարանի թագրիրին համեմատ բարձրագոյն հրամանով դադրեցաւ, յողումած մը հրատարակած լինելուն համար, որին համիմատ միտքեր մենք ալ յայտնած էինք մեր Խոհանոցի մէջ (կրօնականների ամուրիութեան ուխտին դէմ): Իսկ ազգային վարչութեան մասին այսպիսի միտք յայտնած էր որ թէ և մեր Սահմանադրութիւն «Ազգային Սահմանադրութիւն» կը կոչուի, բայց իսկապէս Լուսաւորչական Հայերի միայն Սահմանադրութիւնն է և թէ Ազգային լինելու համար, պէտք է որ առանց եկեղեցիի խտրութեան բոլոր Հայերէն ընտրուի Ազգային Երեսփոխանական ժողովը ու Ազգ. վարչութիւնը և այդպիսի Երեսփոխանական ժողովի մը ընտրած նախագահը Հայ ազգի ներկայացուցիչ լինի Տէրութեան առջև: Իսկ լուսաւորչական, հոգովեական և բողոքական հայ եկեղեցիները կառավարութիւնը քաջապէս իրենց եկեղեցական օրէնքների համեմատ ընտրուած եկեղեցական առանձին վարչութիւններով (1):

(1) Այն ժամանակներ դեռ կարելի էր Կ. պօլիսի լրագրիներին մէջ այսպիսի միտքեր յայտնել. սակայն քաղաքականութիւնը չկար, այլ թերթը տպուելէն յետոյ մի քանի օրինակ պէտք էր ղրկել մարպուտի (տպագրական) տեսչութեան որ եթէ կառավարութեան պաշտօնեայների զեղծումներին դէմ գրուած քննա-

Հայկական օճախի անդամներն այդ հրատարակածներս իբրև փաստ ներկայացունելով Բուսմէի Հիսարի վարժարանի Հոգաբարձութեան, ազգեցութիւն բանեցուցեր էին անոնց վերայ որ զիս դադարեցունեն դաստիարակութենէս, թելադրելով թէ փորձու գալեան բողոքականամիտ է և թէ աշխարհաբարեան մը լինելով, լաւ հոգ չտանիր գրաբարի ուսուցման, հոգաբարձութիւնը չհամարձակեցաւ այդ դիտողութիւններ ընել ինծի, այլ պատրուակելով թէ ստիպուած են ծախքերի խնայողութիւն ընել, հրաժարեցուց զիս և իմ դասեր յանձնուեցան Տ. Մինասեան վահան վարդապետին (1) որ խորմեան Հայրիկի հակառակ լինելուն համար Հայկական օճախի պաշտպանեալն էր և անոր շնորհով վարդապետ ձեռնադրուած և որ դարձեալ անոր շնորհով և այդ միջոցին քարոզիչ նշանակուեցաւ Բուսմէի Հիսարի, վստփորի այդ գեղեցկադիր գիւղի:

Փանոսեան իր բարեկամներէ իմա նալով Հոգաբարձութեան մէջ եղած դարձումները, զիս հրաւիրեց Ազգայեան վարժարանին մէջ ալ դասեր տալու, ինչպէս կուտայի փանոսեան վարժարանին մէջ:

Այդ միջոցին, Թիֆլիզի դերասան Միհրդատ Ամբրիկեանց կ. պօլիս կը գտնուէր և սկսած էր Ազգայեան վարժարան երթնելու, Ռուսահայերի մի քանի երգերն (Ծիծեռնակ և այլն որոնք առաջին անգամ Ամբրիկեանց մտցուց կ. պօլիս) սովորեցունելու համար Ազգայեանի աշակերտուհիներին որոնք կը սլափաւորուէին նուագահանդէս (concert) մը տալու:

(Նարոնակէլի)
Մ. փ.

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԲԻՍ

Վանի վարագայ վանքի Հոգաբարձութիւնն արտօնութիւն խնդրած էր վանքին սեփական այգիները քակելով արտի վերածելու և ջրաղացքն ալ ծախելու: Կեդրոնական Ազգային վարչութեան Տնտեսական Խորհուրդը՝ որի նկատողութեան յանձնուած էր այս խնդիր, որոշեց, իր հաւանութիւն տալէ առաջ, մանրամաս տեղեկութիւններ ուղղել նոյն այգիներին և ջրաղացքին վրայ:

— Կրօնական ժողովի որոշման համաձայն Պատրիարքարանէն յանձնա.

դատութիւն տեսնէր անոնց մէջ կամ թէ Պատրիարքարանէն զանգատագրեց ստանալ, որոշ պայմանաւորով մը կամ բոլորովին կը դադարեցունէր թերթը: Արդէն Պատրիարքարան ալ կառավարական պաշտօնատուն մը նկատելուն համար կը դժկամակէր անոր պաշտօնեայնորէն զեղծումները քննադատուելուն: Ասիայի դադարման միջոցին Բ. Դուռէն մեզ ըսուեցաւ թէ «Պատրիարքարանը Բ. Դուռն մէկ ճիւղն է և ժողովուրդը Պատրիարքարանին դէմ ոտքի հանելով, տէրութեան գէմ ոտքի հանած կը համարուի»:

(1) Այս այն վարդապետն է որ վերջին ժամանակներ ոստիկանութեան նախարար Նազըմ փաշայի բաժակակիցն ու մտերիմն եղած էր, շնայելով իր սուրբ կարգի, և լրտեսի պաշտօն կը կատարէր:

րարուեցաւ Պուլկարի այցելու հովիւ Պաղճեան Տ. Բարթողիմէոս վարդապետին որ Ռուսահայ Թուրքաբաշի Տ. Մարտիրոս քահանայն իր ներկայութեան կանչելով յանդիմանէ ապօրէն պսակադրութիւն մը կատարած լինելուն համար և յայտարարէ որ եթէ կրկնէ իր այդ ապօրէն ընթացք, խիստ պատժի պիտի ենթարկուի:

— Պատրիարքարանի կողմէն նշանակուած նպաստից յանձնաժողովը նկատելով որ որբանոցներն իրենց համար որոշուած ժամանակէն վերջ փակուելէն յետոյ, որբերը պէտք պիտի ունենան մէկ մէկ փոքր դրամազիւրի որ իրենց սովորած արհեստի գործիքներն հայթայթեն և կարենան իրենց օրապահիկ ճարել, որոշեց այդ նպատակի յաջողութեան համար պէտք եղած միջոցներն այժմէն խորհիլ ու կարգադրել:

— Մալաթիայի որբանոցի արհեստարանի ծախքերին համար՝ որբանոցի բարերարը գումար մը յանձնած լինելով Պատրիարքարանին, զրկուեցաւ Մալաթիայի որբանոցի հոգաբարձութեան, յանձնարարելով որ արհեստարաններին կազմութեան հրահանգին համաձայն, առանձին հաշիւ բռնուի արհեստանոցին համար և անոր հասոյթը չխառնուի որբերի մատակարարութեան հաշուին, որպէսզի յետոյ յատկացուի որբերի ապագային:

ՀԱՅԵՐ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Վեհ. կաթողիկոսն էլ միաձնի վանքի անասուններն ու թթենիները շահագործելու համար երկու մասնագէտ հրաւիրեց է Էլմիաձին. մէկը Տ. Մելքոն Ղազարոսեան որ զիւղատնտեսութիւն ուսած է Ֆրանսիայի մէջ և միւրը Տ. Խաչիկ Թորոսեան որ Պրուսիայի (Թիւրքիա) շերամագահական մրցումին մէջ առաջին հանդիսացած էր:

— Թիֆլիզի մէջ վերջերս մեծած Այրի Մարթա Շերիզովա (ի ծնէ Ղոր. զանեան) կտակով նուիրեց թիֆլիզի մէջ իր ունեցած տունը Թանգոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցիին, պայմանով որ անոր հասոյթներով աղջկանց ուսումնարան բացուի (այդ տուն 20 հազար ռուբլի չափ կարժէ): Իսկ Խաչքովի մէջ ունեցած կալուածները, որոնք 40 էն մինչև 50 հազար ռուբլի կարժեն, նուիրեց խաչքովի քոյրերի ուսումնարանին. ունեցած պատ. ռաւտ դրամը և իր շարժական գույքերի վաճառումէն գոյնալիք դրամը՝ Թիֆլիզի աղջկանց գիմնադիւններին մէջ թոշակաւոր աշակերտներ պահելու: Նուիրեց է նաև 1000 ռբլ. Թանգոյեան եկեղեցիին որ ամեն տարի իրեն համար հոգեհանգիստ կատարեն:

ՊԱՐՍԿԱՆԻԿԱՅԱՆԻ

ԱՌԱՋԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Արմենիայի 15րդ թուին մէջ հրատարակած էինք թէ Պարսկ Հնդկաստանի առաջնորդ Գեր. Մաղաբիա Եպ. Տէրունեան հրաժարական տուած է և կ. պօլիս պիտի վերադառնայ. իսկ

իրեն տեղ պիտի զրկուի Ատրպատականի առաջնորդ Գեր. Սահակ Եպ. Այվատեան:

Կ. պօլիսի «Բիւզանդիոն»-ին մէջ ալ կը կարգանք թէ Նոր. Զուղայի Հայե. ըր Վեհ. կաթողիկոսին դիմելով խընդրելու են եղեր որ իրենց վիճակի առաջնորդ նշանակուի իրենց նախկին առաջնորդ Ֆիլիպէցի Յովհաննէսեան Տ. Գրիգորիս արքեպիսկոպոսը որ այժմ կ. պօլիսի Ազգ. վարչութեան կրօնական ժողովի ատենապետն է: Այս մտքով հանրագործութիւն մ'ալ զրկած են եղեր կ. պօլիս Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոսին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՆՈՐԱՆՏԻՐ ԱՌԱՋԱՆՈՐԴ

Եգիպտոսի նորընտիր առաջնորդ Գեր. Տ. Յովսէփ Եպ. Այվատեան որի կ. պօլսէն մեկնելը հրատարակած էինք Արմենիայի վերջնութեան թուով, դեկտ. 24ին հասեր է Ալեքսանդրիա ուր մեծ շքով ընդունուեց է:

ՎԵՆԵՏԻԱԻ ՄԻԽԱԵԼԻՍ ԵՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՆՈՐԴ

Վենետիկի Ս. Ղազար վանքի Միխ. Թարեան Պատ. Միաբանութեան Աբբաթապոս, Գեր. Իգնատիոս Արքեպիսկոպոս Կիւրեղեան, ամենածանր կերպով բռնուեց իր թոքատապէս Բարեբաղդ ենք լսելով որ այժմ ազատուած է անխուսափելի համարուած մահէն:

Այս առթիւ ամեն կողմէ համակրութեան բազմաթիւ ցոյցեր եղած են Միխ. Թարեաններին իտալիայի Մարգարիտա մայր. Թագուհին որ մասնաւոր համակրութիւն և յարգանք մը ցոյց տուած է միշտ Վենետիկի Միխ. Թարեան Միաբանութեան, քանի մը անգամ հեռագրով տեղեկութիւն խընդրել է Գեր. Աբբաթապոսի հիւանդութեան ընթացքին վրայ: Նոյնպէս և արքայական տան իշխաններն ու պետական և գիտական նշանաւոր անձնաւորութիւններ հիւանդութեան միջոցին ցաւակցական հեռագրերը զրկել են Ս. Ղազար: Վենետիկի կաթողիկ կղերը եկեղեցիներին մէջ առթիւ քննել ընել տուեց է Գեր. Կիւրեղեանի բժշկութեան համար և բուժօրհանգիստները փութացել են իրենց ընթացքին իրենց հաղորդել ա. նոր հիւանդութեան և առողջութեան ընթացքին վրայ:

ԹՂԹԱԿՅՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐԻՉԷՆ

24 դեկտ. 1900

Երէկ կիւրակէ Բարեղի Հայոց ազգային մատրան մէջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ հանգուցեալ և ողբացեալ Խորէն Ստեփանէ Սրբազանին համար: Հոգեհանգիստը կատարուեցաւ երկու հայ ուսանողներու՝ Պ. Ետիգարեանի և Նահապետեանի նախաձեռնութեամբ, որոնք նախալ մը զրկելով մատուռի հոգաբարձութեան, խնդրած էին որ հոգեհանգիստ կատարել տան և բարեբաղդաբար ըստ իրենց բաղձանաց տեղի ունեցաւ ա. բարողութիւնը:

Զարմանալի չէ՞ որ երկու ուսանողներ ստիպուած կը լինին Բարեղի հոգաբարձութեան կամ անոր ներկայացուցիչներին դիմելով անոր յիշեցնել տալ իւր պարտականութիւնը դէպի մի հոգաբարձական որ մեր եկեղեցւոյն ամենափայլուն փառքերէն մին էր: Ալ չենք յիշեր Սրբազանի հայ աղքատիկ մատենագրութեան մատուցած ծառայութիւնները, Պէտք չէ՞ որ հոգաբարձութիւնը կամ Բարեղի հոգաբարձութիւնը ինքնաբերաբար կատարէր այն սրբազան արարողութիւնը, հարկաւոր էր որ ուսանողները յիշեցնէին այդ պարտքը: Ամօթ չէ՞ նոյնպէս որ հոգաբարձութիւնը մօմի և արարողութեան համար փողի խնդիրներ հանէ և կամ նկատողութիւններ ընէ... ուսանողներուն: Այդ allusionները աւելի քան վերաւորիչ չեն, մանաւանդ երբ արարողութիւնը եկեղեցականի մը, բարձրաստիճան եկեղեցականի մը համար է:

Մելիք Ս. Դաւիթ-Բեկ

ԱՐԶՈՒԵԱՆ ԵՒ ԳՈՉԵԱՆ

Լոնտոնի «Նոր Կեանք»-ը կը գրէ որ Ֆիլիպէն հեռագիր ստացած է թէ Տ. Ալեքսան Արզուեան որ ֆրանսական և ամերիկեան դեսպանների միջնորդութեամբը նոր. 18ին ազատուած էր բանտէն, կ. պօլսէն Ֆիլիպէ եկել է և քիչ մը հոն հանգստանալէ յետոյ պիտի մեկնի Եւրոպա գալու համար:

Տիար Զարեհ Գուհան ալ որ ոստիկանութեան նախարար Շէֆիզ պէյի հետապնդումներին հակառակ յաջողած էր անոր թակարդներէն պրծելով Աթէնք ապաստանիլ, այժմ Աթէնքէն զնացել է Լոնտոն:

ՆՈՒՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԲԵՆԻԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Արմենիայի հրատարակման նպաստելու համար մեզ հասած հետեւեալ նշանաւորութիւնները.

Պոսթոնէն Ղաղեմի բարեկամ 7 ֆր. և 50 սնդմ.: Յրեւսէն Յ. Զ. 7 ֆր. և 50 սնդմ. և Մ. Մ. Թ. 2 ֆր. և 50 սնդմ.: Բիւրնուէն Ա. Տ. 7 ֆր. և 50 սնդմ.: Բրոյիտեւսէն Ս. Գ. 5 ֆր. և 50 սնդմ. և Խ. Մ. 2 ֆր. և 50 սնդմ.: Բարիկէն Ն. Ա. Բ. իշխան Լուսինեան 5 ֆր. (իր բաժնորդագրութեամբ 2 օրինակ Արմենիայի 15րդ շրջանէն ստացած 2 1/2 ական ֆրանգի — 11 թուի—պահանջը), Նոյնպէս և 2 1/2 ական ֆրանգ հետեւեալ իւրաքանչիւրէն. Կիլիկիայէն Հայ կաթողիկ մը, Անգլիայէն բողոքական Հայ մը, Բաքիկէն հայրենասէր Տիկին մը, Ուկրաինայէն Ս. Նալբանդեան և Մ. Գաբրիէլեան, Նիւ Եոքքէն Ս. Մ., Բիւսպուրիկէն Յ. Զ. և Վիկտուէն Գ. Լ.:

ԹԻԻՐԲԻՍԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. պօլիսի Թերթերը կը տեսն թէ վանի լիճին վրայ երթնելու յատկացած

փոքր չողենաւները վաճառքի տարուին առաջիկայ գարունին :

— Այնքանաչափ Եկողներին համար դրուած քարանձինան վերցուած է գեկտ. 9/22էն ի վեր :

— Մակեդոնիայէն վիճենաի ճանա. պարհով հաղորդուած է անգլիական լը. րաքիրներին թէ քրիստոնեայնեի կոտո. րած եղած է այնտեղ: Թիւրքերը իրականի և իրիքը կողմիցանի մէջ հարիւրաւոր Պուլկարներ խեղդեի, 200ի չափ կիներ բռնաբարեի և թէ՛ ձգովաի մէջ ալ քահա. նայ մը ողջ ողջ այրեի են:

— Ալմանիաի մէջ ընկերութիւն մը կազմուեի է, Թիւրքիաի Ատանա նահան. գին մէջ շաքարեղէգ մշակելու և շաքա. րի զտարաններ հաստատելու նպատակով: Ալմանական պանքա մը ոյժ պիտի տայ այդ ձեռնարկի:

ՉԻՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բէքինէն կիմացունեն դեկտ. 31ին թէ չինական պատուիրակները, Չինկ և Լի-Հունկ-Չանկ, իմացուցին դես. պաններին թէ կայսրէն հրաման ստա. ցած են ամբողջապէս ընդունիլ խա. ղաղութեան համար առաջարկուած պայմանները: Մի քանի օրէն բանակ. ցութիւնները պիտի սկսուին պայման. ների գործադրութեան մասին:

— Բէքինի ալմանական դեսպան Պարոն Գէթլէրը սպաննող Էնհէյ չի. նացին դեկտ. 31ին սրով գլխատուե. ցաւ այնտեղ ուր այդ սպանութիւն գործած էր:

ԱՆԳԼԵՒԹՐԱՆՍՍՎԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Այժմ նոյն իսկ անգլիական լրագրիւններն ալ կը հաստատեն որ Հարաւ Ափրիկէի մէջ անգլիական զօրքերի կացութիւնը անտանելի դարձած է: Տէվէդ, այդ ար. տասովոր մարդ, որ երէկ դեռ խոփ կը վարէր և այսօր ռազմագլխակալն հան. ճար մ'երևան եկած է, անգլիական զօ. րապետների բոլոր ջանքերին հակառակ, զինաթափ չէ եղած դեռ և իր սակաւա. թիւ մարդերով հրաշքներ կը գործէ. այսօր այստեղ է և երբ կուգան զինք պաշարել ու գերի բռնել, կիմանան որ անգլիական զօրքերի գիծերէն աներևու. թաքար անցնելով ուրիշ տեղ մը երևան եկած է հետեւեալ օր: Անգլիացի զօրքեր իրեն ետևէն կը քաշէ կիրճերի մէջ և զանոնք նեղ տեղեր թակարդի մէջ ձգե. րով գերի կը բռնէ. անգլիական զօրքերին ուտեստ տանող սայլերը ճանապարհին կը գրաւէ, հեռադրական թելերը կտրե. րով զօրագունդերն իրար հետ հաղոր. քակցելէ կը զրկէ. վերջապէս ափ մը քաջերով ամեն դժուարութիւններ ու տրդելներ կը հանէ անգլիական զօրա. բանակի շարժումներին դէմ ու չբռնուի:

Հիմա Պոնդերն սկսած են արշաւանդ. ներ ընել նոյն իսկ Գէթի անգլիական գա. ղութին մէջ ուր անգլիահպատակ չուան. տացիներէն մաս մը միացաւ իրենց հետ:

— Զօրավար Լուի Պոթաի եղբայրը Կրովըր Պոթա Հոլանտա գալով, Հարաւ. Ափրիկէի ներկայ վիճակին վրայ կարեւոր տեղեկութիւններ բերած է Գրիւսթէր նա. խազահին:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Մուշաֆֆէրէտտին Շահին Ներսիսէն տարած նուէրներովը բեռնաւորուած «Վէրա» շոգենաւն ընկղմեի է Վասպից ծովին մէջ, առանց բան մը ազատուելու: Այդ շոգենաւի մէջ կը գտնուէին քանի մը հաղար անգլիական ոսկիի տրոփէքով

իրեղէններ: «Վէրա» շոգենաւը Վասպից ծովի ամենէն հին շոգենաւներէ մին էր. 1000 մէթր խորունկ տեղ մը ընկղմեի է, այնպէս որ անկարելի եղած է ազատել իր այդ բեռներ:

— Սոֆիաի մէջ մեծ հրդեհ մը եղած է դեկտ. 10/23ի առաւօտ որ 8 ժամ տեւեի է: Արտաքին գործերի նախարարութեան պաշտօնատան մեծ մասը այրուեի է և հրդեհին ճարակ եղեր են շատ մը գիւա. նաթուղթեր:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Արմենիաի ՆԵՐԿԱՅ 1900 ԴԵԿ. ՏԵՄԲԵՐ ԵՒ 1901 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ԱՄԻՍՆԵՐԻ ԹԻԻԵՐԸ միայն իբրեւ նմոյ կը ղրկենք ցանկացողներին եթէ իրենց հասցէի հետ ՄԷԿ ՅՐԱՆԳ և 25 ՍԱՆԴԻՄ (25 սէնթ ամերիկ. եան = 1 չիլին անգլիական) ղրկեն մեզ:

Գրէթէ ամեն երկրի փոստեր մինչև իսկ 50 սանդիմալ մուսուտաւոր փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար Մար. սէյլի Փրանսական փոստէն:

Այն երկրներէ ուր փոստը ման. տաւ քարտով ալ դրամ ղրկելու գրու. թիւն ընդունած է (ինչպէս Աւստրիա, Սերպիա, Ռումանիա, Պուլկարիա, Եգիպտոս և այլն. բայց ոչ Անգլիա և Ամերիկա ուր փոստի վարչութիւնները մուսուտա քարտի գրութիւնն ընդունած չեն դեռ, այլ մընի. օրտըր կուտան), հարկ չկայ յատկապէս մեզ նամակ գրելու և ատոր համար ալ դատէն 25 սանդիմ վճարելու: Մեզ դրամ ղրկել ուղղիւնը կարող են մուսուտա քարտի կտրօնի (coupon) ետեի կողմէն վրայ ձրիապէս գրել ինչ տեղեկութիւն որ կուզեն տալ մեզ, իրենց հասցէի հետ մէկտեղ:

Անգլիան ղրկուած postal orderի թուղթեր ալ կընդունինք, 1 չիլինը 1 Փրանց և 25 սանթիմ հաշուելով: Ինչպէս և ամերիկեան տղար թղթա. դրամն ալ 5 Փրանցի հաշուով, եթէ 4 հոգի միանան և ապահով կերպով 1 տղար ղրկեն մեզ 4 օրինակի երկամ. սեայ բաժնորդագրէ համար:

ՔՐԻԻԺԵՐ Ի ՅՐԱՆՍԱ

Մարտի

(Շաբ. 17րդ քուսկ)

Բարիքի մասնաժողովին նախագահ Տ. Բօլիա մի քանի խօսք խօսեցաւ և յետոյ կարգաց ճառ մը որը նախկին նախարար Տ. Կէրէն գրած էր: Սա Բարիքէն Մարտիյի եկած էր գիմա. ւորել Տ. Քրիւսթէրին, բայց յետոյ յանկարծ ստիպողական գործով մը վերադարձած էր Բարիք: Այդ ճառի ամփոփումն է հետեւեալը.

«... Տիարնե՛ր, այս երիտասարդ պօէր ժողովուրդը տարիէ մ'ի վեր կազդուրել է անմոռանալի տեսարան մը կը ներկայացունէ Եւրոպայի ծե. րունի ազգերին: Այն օր որ իր պատիւ ու անկախութիւն վտանգի ենթար. կուեցաւ, ա'լ իր թշնամիների թիւը չհաշուեց: Գիտէ՞ր սակայն որ երկար ժամանակէ ի վեր ո'չ մէկ ազգ յաղ. թական կերպով չէր զիմադրած ա. նոնց. նա չհաշուեց ո'չ անոնց ոյժեր

որոնք անհուն են, ո'չ անոնց հարստու. թիւներ որոնք գիտէր թէ անսպառ են: Բայց քաջութիւն զգալու և ճա. կատարաց հրապարակ ներկայանալու համար իր իրաւունքի գիտակցութիւ. նը ունէր և հաստատ որոշում տուած էր զայն պաշտպանելու համար կռուիլ մինչև ի մահ:

«Այդ ժողովուրդ չվարանեցաւ. ա. մէնքը մէկէն ոտքի ելան իրենց երկու նախագահների կողին պատասխանե. րով. 15 տարեկան տղայներէն սկսած մինչև տարիների ծանրութեան տակ ընկճուող ծերունիներ թողուցին այն ագարակներ ուր երջանիկ կապրէին գեղջկական պարզ կեանքի խաղաղու. թեան, անկախ և աշխատաւոր վիճակի ուրախութեան մէջ, հեռու մնալով այն փառասիրական զգացումներէ և ուրի. չի ունեցածին աչք տնկելու ցած կիր. քերէն որոնք կը դրդեն մարդիկ իրար վրայ յարձակիլ արինահեղ պատե. րազմներ ընելով: Թողուցին ատոնք իրենց ագարակներ և ամենքը մէկէն վազեցին ճակատեցան իրենց երկրի վրայ յարձակողին դէմ:

«Եւ ամբողջ տարի մը շարունակ, մենք սրտատրոփ և անձկալից հետա. քրքրի եղանք այդ ողբերգական երկ. մարտին, այն հրաշալի ջանքերին ու ճիգերին որոնք Եւրոպայի ամենահոգ րանակներէ մէկին զիմադրելու համար կրնեն սակաւաթիւ քաջեր, յանկար. ծակի երևան եկած այդ գլխաւորներ որոնք դեռ երէկ դաշտերին մէջ արօ. րը կը վարէին և այսօր իրենց քաջա. գործութիւններով աշխարհը կը դար. մացունեն:

«Պատիւ այդ քաջերի, այդ տը վէթ, Պօթա կոչուած զօրավարներին և ի. րենց տեղակալներին որոնք միտարիէն աւելի է որ առանց վճատելու, առանց յուսահատութեան, տասին դէմ մէկ հոգի կանգնած կը կռուին, աշխար. հէն լքուած և միջազգային եսամոլու. թեան կիրքերին մէջտեղ մինակ մնա. ցած:

«Այո՛, պատիւ իրենց, որովհետեւ թէրմոպիլեան կիրճերին մէջ ինկած Բօյներին պէս արժանապան անոնց անմահութեան փառքին որոնք կը մեռնին հայրենիքի նուիրական հողը պաշտպանելու համար:

«Տիար նախագահ, Յրանսան որ ինք ալ ունեցած է այնպիսի ցաւալի օրեր ինչպէս դուք այժմ, Յրանսան որ ամեն աշխուղատերին կը համակրի, իրեն պարտք կը համարէր իր եռան. դուն համակրութիւն յայտնել ձեր ուխտագնացութեան առաջին քայլին որ, չնայելով ձեր տարիքի և յոգնու. թեան, որոշած էք կատարել ծերունի Եւրոպայի ազգերին դիմելով և ձեր քաջարի պաշտօնակից նախագահ Սթէյնլի թողով ձեր հողի վրայ յար. ձակողին դէմ ոտն առ ոտն կռուելու հոգածութիւնը:

«Այն համակրական ցոյցեր որոնց. մով ընդունեց ձեզ Մարտիյի հայրե. նասէր ժողովուրդը և որոնց պիտի պատահէք ամենուրեք Յրանսանի մէջ ձեր ճանրորդութեան միջոցին, դիւ. ցազների պաշտամունքը բարեպաշ. տութեամբ պահպանող ժողովուրդի

մը ոգևորուած հիացումը կը յայտնեն ձեզ և կը ներկայացունեն ամեն զգա. յուն մարդերի յարգանքը որոնց ոգևորութիւնը գրգռեցիք ձեր քաջու. թեամբ: Ձեզ ողջունելով կողմնենք այն մարդ որ իրեն վրայ կանձաւորէ ազգի մը տոկունութիւնը և հայրենի. քի անջնջելի զգացումը. ձեզմով կող. ջունենք ազատ հայրենի տունի (օջախ) կենդանի խորհրդանշանը (symbole):

«Երբ աշխարհին ըսէք թէ ձեր դիւցազներ մեռան Հայրենիք և Ա. զաւոռքի՛ն աղաղակելով, անկարելի է որ աշխարհ չսէ ձեզ և բռնի ուժի առօրեայ իրաւունքը կարենայ յաղ. թանակել իրաւունքի յաւիտենական ուժին: Այս աշխարհի գործերին մէջ կայ բնական արդարութիւն մը որ իր օրին և իր ժամին կուգայ: Երանի՛ թէ ձեր հոգը ձայն կարենայ փութացու. նել այդ ժամ որ մինչև հնչէ վերջա. պէս իրադարձելով ամեն վեհանձն մարդերի սիրելի եղող եղբայրութեան և խաղաղութեան երազը, դուք վըս. տահ եղէք թէ ամեն Փրանսացիներ յիշող պիտի բաբախէ ձեր օրտի հետ մէկտեղ:

«Տիարնե՛ր, բաժակ կը վերցունեմ ի պատիւ Պօէր ժողովրդին, Հարաւ. Ափրիկեան երկու քաջարի Հանրապե. տութիւններին և յարգական ողջոյնս կը ղրկեմ Սթէյն նախագահին:

Այնուհետև պօէրական լեզուով խօ. սեցաւ Տ. Ֆիլէր, Հարաւ. Ափրիկեան երկու Հանրապետութիւնների պատ. ուիրակ և Օրանսի նախարարը, որի խօսքերը Փրանսերէնի թարգմանեց Տ. Վան Համէլ: Տ. Ֆիլէր այնպէս սաս. տիկ յուզուած և յուզիչ կերպով կը խօսէր որ ոչ միայն ոգևորուած ծա. փահարութիւններն, այլ և իր սրտա. բուխ հառաչանքը հեծեծանք կընդ. հատէին իր խօսքեր:

Իրեն յաջորդեց Տ. Բամպօ, Հան. րային կրթութեան նախկին նախա. րար և Բարիքի մասնաժողովի դեր. նախագահը որի խօսած ճառի ամփո. փումն է հետեւեալը.

Տ. Բամպօի ձայնը

«Շնորհակալ եմ Բարիքի կեդրո. նական մասնաժողովին և Մարտիյի մասնաժողովին որ բարեհաճեցան ին. ծի համար պահել «Եթէտէրլանտ» ար. քունի յաժանաւի Տիար հրամատարին և տիարներ սպաններին և նաւազներին բարիգալուստի բաժակ առաջարկելու պատիւը:

«Ն. Վ. Հոլանտաի թագուհին իրենց տուած է ամենէն ազնիւ պաշտօնը որ կրնայ տրուիլ մարտանաւի մը. այն է՝ Ափրիկէի Ծայրագոյն Հարաւէն ապա. հովապէս և արժանաւայել յարգան. քով Յրանսանի ծովագետ բերել այն մարդը որ ամենախիստ փորձանքներ մէջ տոկունութեան և հայրենիքի անձ. նուիրութեան բարձր օրինակ մը տը. ւաւ բոլոր ազգերին:

«Ամբողջ աշխարհի ուշադրութիւնը դարձած լարուած էր բորթուկալեան Ափրիկէի մէջ պատահելիքին վրայ երբ դեռ յայտնի չէր թէ նախագահ Քրիւսթէր պիտի կրնա՞ր ազատօրէն անցնել այդ չէղք երկրէ և պիտի

կրնա՞ր նաև մտնելով ազատութեն գալ
եղնել չէզոք նաւահանգիստ մը :

«Կարելի է հաստատապէս ըսել թէ
ամեն մարդիկ իրենց բարեմաղթու-
թիւններով կուղեկցեն այն նաւի որ
երկարատե Ծանրորդութեան մը հա-
մար իրեն մէջ ընդունած էր նախա-
գահ քրիստոնէի և անոր բաղձը , այ-
սինքն երկու Հանրապետութիւններ
ապագայն . և երբ թնդանօթի քսան
և մէկ հարուածներ ողջունեցին անոր
Ֆրանսական ջուրեր մուտքը , ուրա-
խութեան արձագանք մ'ունեցան
անձկալից բարախող շատ մը սիրտե-
րի մէջ :

«Ազատութեան և միջազգային նոր
իրաւունքի մը յաղթանակին համար
եղած կռիւնների պատմութեան մէջ՝
«Ժէլէտըլանտ» նոյնչափ փառաւոր էջ
մը պիտի բռնէ որչափ պիտի բռնէր
ամենագեղեցիկ յաղթութիւն մ'ըրած
մարտանաւ մը . և պատմական այդ
հրեա անյնչիւ պիտի մնայ մարդկային
յիշողութեան մէջ : Մեծ պատիւ պիտի
բերէ այդ նաև հոլանտական ազգին
որ այս ողբերգական օրեր երբ երկու
Հանրապետութիւնների գոյութիւնն
անգամ վտանգի տակ կը գտնուի ,
Հոլանտա կրցաւ իր պանծալի աւան-
դութիւնները և իր ազնիւ անցեալի
բարձրութեան վրայ կանգուն մնալ :

«Անցեալ շրջա դարերին մէջ Հոլան-
տա շատ անգամ կռուած է իր անկա-
խութեան , Եւրոպայի անկախութեան ,
Ժողովրդի ազատութեան ինչպէս և խղճի
ու մտքի ազատութեան համար և այդ
կերպով ունեցած է նոյնչափ փառաւոր
պատմութիւն մը որչափ ունին շատ
մը աւելի հզօր ազգեր :

«Երկու պօսէր ժողովուրդները ներ-
շնչուած են այն օրինակներէ որ իրենց
Եւրոպացի նախնիք տուած են այն
ժամանակ և Եւրոպայի հոլանտական
ազգը չէր կրնար վարանիլ ճանչելու
համար իր ազգային կորովը որ կը
տեսնէր իր ամբողջի աղիւկների
վրայ և այն աղաղակը որ նոյն իսկ իր
արիւնի արձակած աղաղակն էր :

«Թերեւս անոնց զլխին գալիք փոր-
ձանքների նախազգացումն ունեցաւ
Հոլանտա երբ իր մայրաքաղաք առա-
ջարկեց Խաղաղութեան վեհաժողովին
նիստեր ընելու համար ուր հանգիստ
և օրապէս տրուեցան այն որոշումներ
որոնց իմաստը նախագահ քրիստոնէի
կը յիշեցունէ այժմ իրենց ստորա-
գրութեամբ դանոնք ընդունած տե-
րութիւններին , ի միջի որոց և Անգ-
լիան :

«Նէտրլանտական ցեղի բոլոր հնա-
ւանդ առաքինութիւնները , ազնիւ
փափաքներն այսօր անմասն փալով
մը երևան կուգան աշխարհի առջև ,
շնորհալի և մեծամիտ վեհապետու-
թեան մը իտէալով Հոլանտայի թա-
գուհիին վրայ անձնաւորուած :

«Այդ մանկամարդ օրերդի վրայ
նոր կենդանութեամբ մը կը ներկա-
յանան , բայց աւետարանական աւելի
քաղցրութեամբ մը , Օրանժի գեր-
դաստանի ամենանշանաւոր նախնիք-
ների հաստատուն դատողութիւնը ,
աւանական խորհրդութիւնը , անընկճելի

հաստատամտութիւնը , մէկ խօսքով՝
մեծահոգիութիւնը : Իր քսան տարե-
կան սիրտը երջանկութեան երազնե-
րին մէջ եօթանասուն և հինգ տարե-
կան ծերունիի մը տառապանքներէն
վրդովուած , որ Ափրիկէի Հոլանտա-
ցիների գերագոյն յոյսն է , կարծես
որդիական գործով մը յուզուեցաւ
և կտրիճութիւն մը եկաւ վրան : Երբ
աշխարհի հզօր տիրապետները կը
վարանէին , բոլորովին խաղաղական
արուեստների նուիրուած փոքրիկ
ազգի մը այս վեհապետուհին ուղղակի
քաղց դէպի այն նպատակ որ իրեն
պարտականութիւն մը կը համարէր :

«Վստահ լինելով որ իր ժողովուրդ-
դինք կը հասկնայ և կը հետևի իրեն ,
այդ թագուհին որի պալատին մէջ
հիւրընկալուեցաւ Խաղաղութեան
վեհաժողովը , իրաւունքի պաշտպան
գիւցաղնուհիի մը պէս մէջտեղ ներ-
կայացաւ : Համարձակ կերպով մը
վերջ տուաւ Լուրէնսօ Մարքուէզի
խառնաշփոթ վիճակին : Ուղեց որ
Քրիստոնէի նախագահը բերող շոգենա-
ւին վրայ պարզուի բատաւեան դրօ-
շակը որի շուքին տակ կռուած են
վան Դրոմբներ և Իւլլէրներ և այդ
դրօշակ այժմ ևս չըլապատուեցաւ
միևնոյն յարգանքով ինչպէս և այն
գիւցաղնական դարի մէջ :

«Թող տուէք ինձ ուրեմն որ հո-
լանտական ազգին և հոլանտացի նա-
ւազներին ի պատիւ առաջարկելիք
բաժակի կցեմ նաև ուրիշ մը որի
համար վստահ եմ թէ բոլոր Ֆրան-
սացիները պիտի ուզեն ձայնակցել :

«Ոչ մէկ ժողովուրդ հոլանտական
ժողովուրդէն աւելի իրաւունք ստա-
ցած է բարգաւաճման . բայց ոչ մէկ
վեհապետուհի ալ անոր վեհապետու-
հիէն աւելի արժանաւոր հանդիսացած
է ընտանեկան երջանկութեան և այս-
քան լաւ կերպով սկսուած թագաւո-
րութեան մը փառքին :

«Խորին յարգանքի և անկեղծ հի-
ացման զգացումով մ'է որ բաժակ
կառաջարկեմ նորին վեհափառու-
թեան Հոլանտայի թագուհիին կենացը :»
(Շարունակելի)

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծա-
խու գտնուած , գիրքերի մանրամաս
ցուցակը հրատարակուած է Արմէնիայի
14րդ շրջանի 77, 78, 79, 80 և 81
թիւերին մէջ :

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի
տպած լինելով , պատրաստ ենք ձրիա-
պէս զրկել անոնց որոնք կը փափա-
քին մեր գրացուցակներ ունենալ ,
եթէ գոնէ 50 սանթիմ զրկելով գիրք
ուզեն մեզնէ նախապէս . այդ ուզուած
գրքի ծրարին մէջ գրուելով կը զըր-
կուին գրացուցակներն ալ :

Ամեն երկրի փոստերը , քանի՜ սան-
թիմի համար ալ լինի , մանտա տը
փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար
Մարտէլի մէջ :

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ
ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիր-
քերը որոնց առջեւ նշանակուած գի-
նքերին մէջ հաշուուած է նաև զրկե-
լու փոստի ծախքը :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻ
Աշխատանքախոսքիս
Հ. Ղ. Վ. ԱԼԻՇԱՆԻ

Գործս է Հաւաքումն պատմյաց
Հայոց՝ ժամանակագրական կարգաւ ,
սկիզբէն մինչև Ժէ դար : Հաւաքին
աշխարհաբար լեզուաւ կը յաւելու
բացատրութիւններ և ծանօթութիւն-
ներ իւրաքանչիւր իշին ներքե :

Հանգանակք Տպագրութեան . քա-
ռածալ մեծագիր , չքեղ թղթոյ վրայ
և պատկերազարդ :

Բաժանորդագիրն է 30 փրանկ
կանխիկ . ճանապարհի ծախքը մեր
վրայ : Յետ աւարտման պիտի վաճառ-
ուի 50 փրանկի :

Բաժանորդագրութեան ժամանակ
զեղչ չի լինի . բայց 10 օրինակ բա-
ժանորդ գտնողին օրինակ մի ևս կը
տրուի ձրի :

Տեսչութիւն
ՄԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱԳՐԱՏԱՆ
Մեր հասցէն
Direction de l'Imprimerie Arménienne
(Italie) VENISE

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

ԻՄ ՆԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐՐ

(Կ. ՊՈԼՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱԻՆՈՒԱՅ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՊ
Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունէ ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ
անբարոյական մի հայր իւր ապական-
ուած վարքուբարքով որչա՞փ չարիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջ ի
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ : Գին 1 փրանկ :

ՄԻ ՊՈԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ
(ԶԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՅԱՆՈՎ)
ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
ՄԱՐՏԻՑ ԳՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
1894

Պոլկարիաի անկախութեան հե-
րոսներէ մէկին , Զաքարիա Սթոյա-
նովի , որ իր ընդունակութեան շնոր-
հով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւ-
ղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզ-
հետէ արհեստաւոր , վարժապետ , յե-
ղափոխական գործիչ , խմբագրապետ
և վերջապէս ազատ Պոլկարիաի Ազ-
գային ժողովի նախագահ դառնալ
խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրու-
թիւնն է , ուր ուշադրութեան արժանի
տեղեկութիւններ կան նաեւ Պոլկա-
րիան Թիւրքի լուծէն ազատելու աշ-
խատող պոլկար հայրենասէր յեղա-
փոխականների գործունէութեան մաս-
սին : Սկիզբը դրուած է նաեւ հեղի-
նակին , Բրօֆէսէօր Լուի Լըժէի , և
թարգմանչին միջեւ եղած թղթակ-
ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ-
մանութեանն առթով :

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ

իր յառաջաբանի վերջ թէ « Զար-
մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ըն-
թերցողների հետաքրքրութիւնը
չարժի պետական մարդ դարձած մի
գիւղացիի այս վաւերական պատմու-
թեան վրայ : »

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ
1 փրանկ և 40 սանթիմ :

Տարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի :

(Պարսկաստանի Հայերին հաւար
1 փրանկ է :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարա-
կած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ
կը լինի Պարսկաստանի Հայերին հա-
մար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ
նշանակուած գիներով :

Ա. ՀԱՅ ԴԻԻՍԱՋՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպասած)
Բ. ՀԱՅ ԴԻԻՂԱՑԻ

Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱԵԼԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼԿԱՐԻՈՑ ԵՒ
ԿԵՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈԼԿԱՐ ԱՊՏԱՄ-
ԲԱՊԵՏԱՑ (Սպասած)

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱԴՆԵՐԸ .— (Հայաս-
տանցիների պանդխտութեան տխուր

հետեւանքների սէկ փոքրիկ պատկերը
կը ներկայացունէ վիպական կերպով .)
Դին (90 սնթիմ) 1 փրանկ 20 սնթիմ .

Զ. ԳԱՄԱՆ ԳԱԹԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԻԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՈՒՄԱՆ յետ այբուբենն աւարտե-
լուն (Սպասած)

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՄ .
(Սպասած)

Ը. ԹԻՐԻՔԻԱԻ ՀԱՅՐԵՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱ-
ՑԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց
դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական
և ցեղաբանական ամփոփ և հետա-
քրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պա-
րունակէ : Թիւրքահայաստանի մէջ բը-
նակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչների
թուին բաղդատական մէկ ցուցակն
ալ կցուած է տեղաբնակի վերջը .) Դին
50 սանթիմ (35 սանթիմ) :

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ» ԹՈՒՇԱՐԱՐ (Արմէնիայի
Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորու-
վին սպասած և միևնոյն ժամանակ
շատերի հետաքրքրութեան առարկայ
դարձած լինելով , այդ շրջանի էջ Մ
Ժողովրդային դրած առաջնորդող
յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփ-
ւած են Յուլյարարի մէջ որ ուղարկու-
ղիւրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) .

(1 փրանկ) : 1 փր. 40 սանթիմ

Ժ. ՎՐԷԺ (Պոլկարիաի մէջ Թիւրքերի
արած բարբարոսութիւններէն մի փոք-
րիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց
կուտայ թէ Պոլկարներն ինչպիսի մի-
ջոցների դիմած են իրենց վրէժ լու-
ծելու համար) : (15 սնթիմ) , 20 սնթիմ .
ԺԱ. ԹՈՒՄԱՅ ԲՈՑԱՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ինչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար) . (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ՏՆՕՐԷՆ—ԻՄՐԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԵՐԼ
Հայերի առաքան Մ. Փորթուգալեանի
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie du Midi

ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳՐԱԽԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս ցրագրի մուտքը արդիւնաւոր չէ, ամբողջ 16րդ շրջանի (900 սեպտ.—901 յուլիս) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կանխիկ: Գարեկի է նաև բաժնորդագրութիւն քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2 ֆր. հաշուելով և 1901 յուլիս ամսէն անդին չանցելու պայմանով:

Նամակ և ծրարագրեր է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia, MARSILLE (France):

Ժ.Զ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 19

1901 ՅՈՒՆԻՈՒՍ 9

1900 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 27 (Հ.Ց.)

ԶՈՐԵՔԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտեցուց է կառավարման կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրները:

Մանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Մանուցման 1 միջակայքը 1 սանդիկարով է. 1 գլխագիրը 2 սանդիկարով:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues, aux bureaux de Rédaction: Rue Glaudivès, 17.

ԲԱՅՈՒԱԾ Է
ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳՐԱԽԹԻՒՆ
"ԱՐՄԵՆԻԱ"Ի
Ժ.Զ ՇՐՋԱՆԻՆ
(1900 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ—1901 ՅՈՒՆԻՈՒՍ)

Սրահիսի ամբողջ 16րդ շրջանի բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ որ կարելի է նաև մաս առ մաս զրկել, 10 կամ 5 ֆրանգով:

—Ամենք որ Արմենիայի Օմանդիսի կը գրուին, իրենց համար ստացած մէկ օրինակ Արմենիայէն զատ՝ որի բաժնորդագրին 20 ֆր. է, քանի՜ օրինակ Արմենիայ որ ուզեն, կը զրկուի իրենց հասցէով և իրենց ծրարի մէջ գրուած, ամէն մէկ օրինակի տարեկան բաժնորդագրին 10 ֆրանգ և կամ որ նոյնն է, ամսական մէկ ֆր. րանգ միայն հաշուելով:

—Ամեն ազգի ու երկրի մէջ ընդունուած սովորութիւն մ'է որ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳՐԻՆՆԵՐԸ ԿԱՆԻՍԻԿ ԿՐ ՎՃԱՐՈՒՆ:

—Արմենիայի այն հին բաժնորդներ որոնք 15րդ շրջանին համար 20 ֆրանգ աճողովին վճարած էին, իրենց հին հաշիւ փակուելու համար իրաւունք պիտի ունենան ներկայ 16րդ շրջանի մինչև 11րդ թիւն ստանալու. հետևապէս այս 16րդ շրջանի մինչև վերջին իրենց բաժնորդագրին վճարած լինելու համար 17 1/2 ֆր. միայն կը պարտին զրկել. իսկ այն հին բաժնորդներ որոնք ներկայ 16րդ շրջանին համար ալ 20 ֆր. զրկած են արդէն, կը խնդրենք որ հաճին իմացու տել մեզ թէ ինչպէս կուզեն կարգադրել իրենց այդ 2 1/2 ֆր. պահանջը. եթէ կը փափաքին, իրենց ընտրած գիրքերէ 2 1/2 ֆր. արժէքով կը զրկենք իրենց (եթէ իրենց ուզած գիրքն աւելի արժէ, տարբերութիւնը մեզ զրկուելով). իսկ եթէ կուզեն, փոստով իրենց կը վերադարձունենք այդ 2 1/2 ֆրանգը:

—Արմենիային իր 16րդ շրջան թեւա. կոխելով հրատարակուած չյետաձգելու համար, մեր բարեկամներէ շատերի խորհուրդին հետեւելով վերսկսած ենք շարունակել հրատարակութիւնը, առայժմ չարաթը մէկ թերթ հանելով և խոստանալով շուտով սկսիլ նորէն, երբ հանգամանքները ներքին, շարաթն երկու թերթ տալու:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
Պարսկաստանի Հայ առաջնորդութիւնը. —Հայեր ի թիւարթիւ. —Թիւարթիւ վայրագութիւններ և դիւանագիտական միջադէպներ. —Մանագոյժ Յ. Շաւարշի. —Թիւարթիւն յուրեր. —Ձիւնական յուրեր. —Անգլիա-թրքական պատերազմը. —Արտասանմանի յուրեր. —Քրիստի ի ֆր. րանսա. —Ծանոց ցումներ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԳՐԱԽԹԻՒՆՆԵՐ
Մամուլը հրատարակեց հետզհետէ Շահի այն հրամանը պարսիկ կուսակալներին, որով կը պատուիրէր ամեն կերպ զիւրութիւններ չնորհել Հայերին. կըրթական և քարեգործական ձեռնարկութիւններ համար: Սաքից վերջն էլ հրատարակուեցաւ կաթողիկոսական այն որոշումը, որով Այվաստանի եպիսկոպոսին Քէհրամի թիւին ուղղակի Վարդապետականի առաջնորդ կը նշանակէր Կարսի առաջնորդ Արթ. Նիշիէ Վրդ. Մուրադեանին, ինչպէս քիչ առաջ էլ Բագրատ Վրդ. Վարդապետեանին՝ Սպահանի հովիւ:

Այս երկու եռանդուն և գործունեայ եկեղեցականներին մօտից կամ հեռուից ծանօթ եղողներին համար այլևս բացատրութեան հարկ չմնար այն ուղղութիւնը, որին կը հետևի Վեհ. Հայրիկ. Շահին հետ իր տեսակցութիւնից գրէթէ անմիջապէս յետոյ:

Արթ. Բագրատ վարդապետ—Գանձակի նախկին փոխանորդը (1), իրա աշխարհական ատենից ի վեր Պարսկաստան և Վասպուրականը իր ճանապարհորդութիւններով լաւ կը ճանչնայ. հետեւաբար տեղւոյն պայմաններին բաւական ծանօթ, շատ գիտաւորութիւն չպիտի քաշէ, մանաւանդ Սպահանի պէս տեղ մը Շահի լուսամտի երկայնք 21/2 ֆր. Սպահանի բացարձակ հովանաւորութեան տակ գրէթէ լիազօր արտօնութիւններով, տեղւոյն գաղթականութիւնը ծաղիկեցունելու համար, ի հարկէ գլխաւորաբար կրթական ձեռնարկութիւններին ոյժ տալով, ժամանակ է որ Պարսկաստանի տգէտ հայութիւնը իր ինկած մակարդակից բարձրացուի և ատուլ երկրին զօրեղացման և յառաջդիմութեան իրական տարր մը հանդիսանայ:

Կովկասի մէջ անոր պաշտօնավարութիւն շատ յաջող չէր. Գանձակից առաջ

(1) Արդեօք մեր յարգելի աշխատակից իր զրկած այս յօդուածի մէջ անուանի չը փոթութիւն մը չէ՞ ունեցած. Գանձակի և Ալեքսանդրապոլի յաջորդ Բագրատ վարդապետը որի մասին կը խօսի այստեղ, թաւաքաւեանն է. միթէ՞ միւսին անձն է և վարդապետեան Բագրատ վարդապետը:

Ալեքսանդրապոլի փոխանորդ եղած ատեն իր եռանդն ու համակրութիւն իրեն վերայ ուղղութիւն գարձուցին և կառավարութիւնը խիստ ստիպումով պահանջեց անկից անոր հետագումը: Ժամանակ մը վերջ Հայրիկին յաջողեցաւ զինք Գանձակ ուղարկել ուր նոյնպէս կը միտէր տեղացիներին: Բայց ինչ օգուտ. ինչ կրնար անել նա հոն, այդ կապ ու կաշկանդումի երկրին մէջ, ուր ամենահամեստ և օրինաւոր գործունէութիւններ անգամ կը չգիտային հազար աչքերով դիտուած երկաթէ կապելով:

Արթ. Մուրադեանը միևնոյն գրութեան մէջ սակայն աւելի բաղդաւոր էր քան Բագրատ վարդապետը. Ներսիսեան ձեռնարանի հին աշակերտներից, Գ. Արծրունիի հետևորդներից թարմ ու եռանդուն ոյժերով այդ համակրելի եկեղեցականը, բաւական տարիներէ ի վեր Կարսի մէջ կաշխատէր. իրեն անխնայ ջանքերի շնորհով յաջողեցաւ քիչ ատենի մէջ շինել Պարսկաստանի վարժարանի ընդարձակ և հոյակապ շէնքը բաղաւոր նոր մասին վրայ, որը, չի նայած պետական օրէնքների համաձայն կառուցուած լինելուն, տեղական իշխանութիւնները միւս հայ կրթական հաստատութիւնների պէս գրաւեցին. Առաջնորդին անգամ հոն գրիւղելուն վարձք պահանջելով:

Նա չի յուսահատուեց և վեհ. Հայրիկի միջոցով յաջողեցաւ մինչև Պետերբուրգ գնալ, ոչ միայն իր շինած շէնքի ապօրինի գրաւումին, այլև, կաթողիկոսական հրամանի համաձայն, նմանօրինակ ուրիշ շատ մը շինութիւնների համար դատաւարութիւն սկսելու, ինչ որ մօտ մի տարի քաղաքացիներից յետ յաջողեցաւ, ինչպէս գրեցին լրագրիւններ, այդ գրաւումներ յետ դարձունել:

Առօրեականների առաջնորդութեան իրեն յանձնուելը շատ ուրախաբար է. Նրան կը մնայ օգտուել պարսիկ կառավարութեան ներկայ լաւ տրամադրութիւնից դէպի Պարսկահայերը, անոնց ապահովութեան և կրթական ձեռնարկների համար որի մասին քանի մ'օր առաջ ևս մատնանիշ արինք:

Գործունեայ, հեռատես և անվշատ առաջնորդ մը, հակառակ նոյն իսկ ծանօթ գիտաւորութիւններին, հոն իրա առաջ սպասելի և բաւական գիւրդութիւններ ունի գործելու և օգտակար լինելու համար, արհամարհելով այն խոչընդոտներ, որոնք ամեն տեղ էլ հայ գործողին առաջ կը ցցուին:

Նշելէ վարդապետ Ժամանակի պահանջներն անտեսող անձ մը չէ և յուսալի է որ իր պաշտօնավարութիւն Պարսկաստանի մէջ տեղական երկսեռ պարտաճանաչ ազգային գործիչների օգնութեամբ օգտակար պիտի դառնայ մեծապէս տեղւոյն ազգաբնակչութեան համար որ շատոնց է՝ գրէթէ ըստ տեղանոս Միթրաբեանից ի վեր՝ կարօտ

կը մնայ անձնանուէր, կարող և խելացի Առաջնորդի մը:

ՄԷՆ-ՍԷ

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐԻԹԻՍ
Սերպիսի նորընտիր դեսպան Տ. Սաւա կրուիչ, իրեն հետ ունենալով դեսպանատան Ա թարգման Տիար Թազուր Սամանեանը, դեկտ. 14/27ին մեր պատրիարքարան եկաւ այցելել Ս. Պատրիարքին:

Մեր պատրիարքն ալ հետեւեալ օր, իրեն հետ ունենալով պատրիարքական փոխանորդ Տ. Գաբրիէլ Եպ. Ճէվահիրճեանը, փոխադարձ այցելութեան գնաց սերպական դեսպանատունը և տեսակցեցաւ Տ. Սաւա կրուիչի հետ:

—Ատանան կը գրեն թէ տեղացի Հայերէն երկրագործ Յակոբ աղա Չօլաքլարեան իր մեռելէ մի քանի օր առաջ 100 ոսկի կտակեր է տեղական ազգային վարժարաններին: Իր ժառանգորդներ ոչ միայն առարկու թիւն չեն հանած կտակի վճարման դէմ, ինչպէս այդ ըրած են մի քանի հարուստների կտակներին դէմ իրենց ժառանգորդներ, այլ և 10 ոսկի ալ իրենք նուիրեց են Յակոբ աղաի մեռած օրը:

Նոյն տեղէն կը գրեն նաև թէ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիի նորաշէն աղյկանց Բ. վարժարանի բացումը հանգիստը կերպով կատարուած է դեկտեմբեր ամսին մէջ: Ատոր շինութեան նպաստելու համար 100 ոսկի կտակած էր Տիկին Մարգարիտ Պատիկեան (տեղական լեզուով Մազիտ Անա). ուստի անոր համար երախտագրտական ոգով հոգեհանգիստ կատարուած է Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին մէջ, վարժարանի բացման հանդէսի առտուն: Ատանացի Տիկին Պատիկեան մեռած է 3 տարի առաջ, 1000 ոսկի (23,000 ֆրանգ) արժողութեամբ կալուածներ նուիրելով ազգային վարժարաններին:

—Ռոտոսթոյի առաջնորդական տեղապահ նշանակուած է Տ. Վահան Ծ. Վ. Յակոբեան, Գաղատիաի Տ. Պետրոս Վ. Ներկարարեան, և Գլիի Տ. Գեորգ Վ. Իբրանուսեան (միաբան Մարգուանի վանքին):

—Ձեյթունի հրդեհէ փաստուածներին բաշխուելու համար փոքրիկ